

Smart

2019

Persdossier

— EEN ANDERE DIRECTIE AAN HET HOOFD VAN SMART

SOLIDARITEIT
SOCIALE BESCHERMING
ONDERNEMERSCHAP
SOCIALE INNOVATIE
BRUSSEL
DEMOCRATIE
GEDEELDE ONDERNEMING
MOBILITEIT VAN WERKERS
COÖPERATIE
PARTICIPATIE
VENNOTEN
EUROPA
HET WERK VAN DE TOEKOMST
SOCIALE ECONOMIE
PLATFORM
AUTONOMIE

Inhoud

Smart in een notendop	3
Smart in cijfers 2018	4
De tijdlijn van Smart	5
FOCUS – De actie van Sandrino Graceffa	6
Een visie voor de toekomst	7
Let's coop : geen woorden maar daden!	7
2019 – Het jaar van de verandering	8
De nieuwe gedelegeerd bestuurders	9
De selectieprocedure in het teken van een duurzaam bestuur	10
De (dubbele) visie van het project	10
FOCUS – De gedeelde onderneming als project van sociale verandering	11
FOCUS – Nieuwe diensten – nieuwe doelgroepen	13
Contact voor de pers	16

Smart in een notendop

ZEG NIET MEER SMART, MAAR

Smart

De Société Mutuelle pour artistes (SMart), die in 1998 door Pierre Burnotte en Julek Jurowicz in België in de vorm van een vzw werd opgericht, gaat sinds 2017 door het leven als een coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid en sociaal oogmerk (cvba-so).

Onlangs liet de onderneming ook het acroniem achterwege om enkel de naam over te houden die eruit voortvloeide. Uit die identiteitsverandering blijkt nog maar eens dat de coöperatie de diversiteit wil weerspiegelen van de profielen van alle autonome werkers die een beroep doen op Smart, ongeacht de sector waarin ze actief zijn.

WAT DOET SMART?

Via Smart kunnen alle autonome werkers hun activiteiten beheren en prestaties factureren op een autonome manier. Ze vinden zelf hun klanten, bepalen zelf het factuurbedrag en hun activiteiten. Voor hun klanten doen ze dus gewoon wat andere zelfstandigen doen.

Voor elke prestatie is Smart de werkgever, waardoor de werkers een statuut van loontrekkende hebben.

Smart zorgt dus voor alle sociale en fiscale aangiften die verband houden met hun activiteiten. De coöperatie biedt daarbij de beste sociale bescherming en ontwikkelt andere gedeelde diensten. Het statuut dat zo ontstaat, zou gedefinieerd kunnen worden als ondernemer-loontrekkende.

SMART, VOOR WIE?

Voor iedereen die de coöperatie nodig heeft. Ongeacht het profiel van de gebruikers (dienstverlener, kunstenaar, zko/kmo, vereniging ...), of ze slechts één dag willen presteren of hun activiteiten voor langere tijd willen ontwikkelen, of ze van plan zijn te werken met personeel, of ze belangrijke investeringen beogen of gewoon één prestatie moeten factureren ... Smart heeft een oplossing voor hen.

SMART, EEN GEDEELDE ONDERNEMING

Een gedeelde onderneming bestaat uit autonome werkers die besluiten om hun beroep uit te oefenen door samen een aantal diensten en tools te delen voor de ontwikkeling van hun economische activiteiten.

In plaats van elk hun eigen structuur op te richten, gebruiken ze de gedeelde onderneming als gemeenschappelijk hulpmiddel voor juridisch, administratief en verzekeringsadvies

dat door alle aangesloten entiteiten voor economische doeleinden gebruikt wordt: om te investeren, te kopen, personeel aan te werven, te produceren of te verkopen.

SMART, EEN COÖPERATIE

Smart heeft gekozen voor de juridische vorm van een coöperatie met open lidmaatschap. Ze maakt dan ook geen onderscheid tussen haar vennoten en streeft een actief participatief bestuur na. Bovendien heeft ze ervoor gekozen om haar vennoten niet te vergoeden: geen uitkering van dividenden noch meerwaarde op aandelen. Zo hebben de vennoten de volledige controle over de rijkdom die ze met hun werk creëren.

WIST U DAT ...

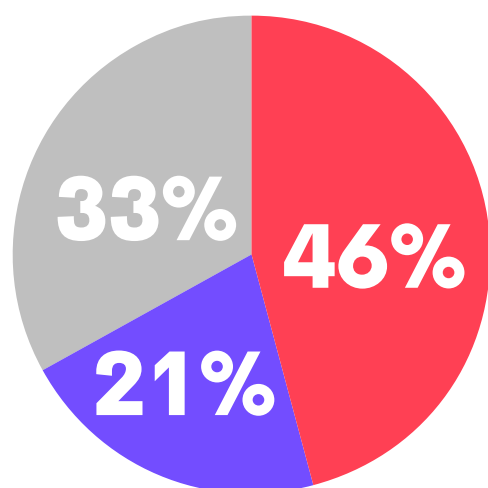
- Smart over een garantiefonds beschikt, waardoor ze haar vennoten kan betalen binnen de zeven werkdagen na hun prestatie;
- sommige vennoten dankzij Smart hun activiteiten kunnen ontwikkelen met een voltijds contract van onbepaalde duur;
- Smart als Europese groep aanwezig is in 9 landen en om en bij de 40 steden.
- Smart, alleen of in samenwerking met andere instanties, een tiental coworkingruimtes in Europa beheert, zoals LaVallée in Molenbeek en Bazaar St-So in Rijsel.

Smart in cijfers 2018

IN FRANKRIJK & BELGIË

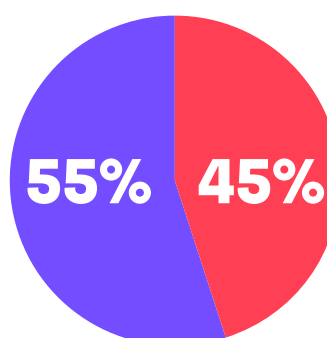

IN BELGIË

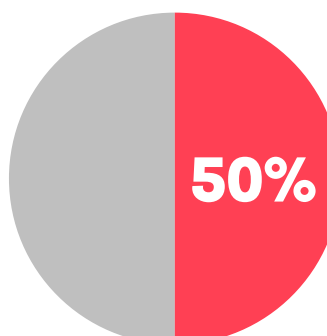
VERDELING VAN DE LOONMASSA PER SECTOR

- Artistieke activiteiten – **46%**
- Culturele industrie – **21%**
- Andere (consultancy, opleiding, sociaal werk, informatica, sport, onderwijs, journalistiek, gezondheid/welzijn, onderhoud, veiligheid, werken en bouwsector, enz.) – **33%**

GESLACHT

- Vrouwen **45%**
- Mannen **55%**

MEDIANE LEEFTIJD

- **50%** van de actieve leden in 2018 is ouder dan 35 jaar

De tijdlijn van Smart

STICHTING

Bij de oprichting in 1998 in België, in de vorm van een vzw, wil Smart aan professionals uit de artistieke sector (zowel kunstenaars als technici) oplossingen bieden om hun werk makkelijker te kunnen uitoefenen binnen een wettelijk kader dat hen een betere sociale bescherming garandeert.

1998

2001

2009

Oprichting van de eerste kantoren van **SMART IN FRANKRIJK** onder leiding van Sandrino Graceffa.

OPRICHTING VAN HET LOONGARANTIEFONDS

om de lonen te kunnen betalen, ook al hebben de opdrachtgevers hun factuur nog niet betaald, maar ook om loongarantie te bieden in geval van een faillissement.

Lancering van het participatief denkproces

"SMART IN PROGRESS"

om het project te herdefiniëren: voor en met wie, de nodige tools, het economisch model en het bestuur (vier werkgroepen).

2015

2014

2012

Start van **DE ONTWIKKELING VAN SMART** in andere Europese landen.

Actieplan

"WELKE TOEKOMST VOOR SMART?"

voor de overgang van de groep naar een coöperatieve vorm. Komst van Sandrino Graceffa aan het hoofd van Smart.

2017

2019

Oprichting van **"SMARTCOOP"** coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid en sociaal oogmerk (cvba-so)
SAMENSMELTING VAN DE BELGISCHE & DE FRANSE STRUCTUUR

Op een markt in volle verandering, waar steeds meer sprake is van flexibiliteit en werken per project, voegen steeds meer autonome werkers zich bij de onderneming, die alleen al in België iets meer dan **22.000 VENNOTEN** telt.

FOCUS

De actie van Sandrino Graceffa

Een visie voor de toekomst

In 2014 werd **Sandrino Graceffa** de nieuwe afgevaardigd bestuurder. Na de lancering van Smart in Frankrijk in 2008, voerde hij de volgende jaren op basis van raadplegingen met de vennoten tal van strategische veranderingen door om de organisatie een nieuwe impuls te geven: de operationele reorganisatie, de strategische herdefinitie van het project met de waarden van de coöperatieve beweging als aandrijfkraft, zoals het participatief en democratisch bestuur, de voortzetting van de Europese dimensie van het project en ook de ontwikkeling van nieuwe diensten om een efficiënter antwoord te kunnen bieden op de professionele behoeften van alle autonome werkers. Sandrino Graceffa heeft alles in het werk gesteld opdat Smart de sociaal innovatieve, economisch efficiënte gedeelde

onderneming zou worden die we vandaag kennen.

FRAGMENT UIT HET MAGAZINE RÉFÉRENCES, 2014

SMart was lange tijd gekend als facilitator op cultureel vlak maar slaat nu een nieuwe weg in. Directeur Sandrino Graceffa wil de structuur omvormen tot een 'werkerscoöperatie' en ze dus openstellen voor werkers die van alle markten thuis zijn.

"Ik dring erop aan: we zullen nooit onze leden selecteren op basis van het potentiële succes van een project. Onze filosofie berust op het initiatiefrecht voor iedereen. Iemand die op 75-jarige leeftijd beslist om een artistiek project te ontwikkelen, kan bijvoorbeeld ook bij Smart terecht."

FRAGMENT UIT LA LIBRE, 31 MEI 2014

"We zijn ervan overtuigd dat er een discontinuïteit in werk mogelijk is op voorwaarde dat men een beroep kan doen op een zekere solidariteit en gedeelde middelen, die de effecten van de onzekerheid kunnen verzachten."

Dat gebeurt meer bepaald door administratief of juridisch advies, een betere sociale bescherming, een betere verzekering enz. *"Een persoon alleen kan niet onderhandelen met een verzekeringsmaatschappij zoals 55.000 leden dat kunnen."*

Let's coop: geen woorden maar daden!

Op 1 januari 2017 was Smart officieel de grootste coöperatie van autonome werkers in Europa, dankzij een participatief, collectief en continu proces – Smart in Progress – waarin vandaag ongeveer 4.000 personen betrokken zijn.

"Waarom een coöperatie? De eerste coöperaties zagen het levenslicht bij de arbeidersbewegingen in de 19e eeuw. De leden konden hun werkmiddelen delen en bijdragen tot de productie als mede-eigenaar van de onderneming. Coöperaties stellen vragen bij het sociaal contract, meer bepaald wat de ondergeschiktheid in ruil voor bescherming betreft. Vandaag is de coöperatieve vorm juridisch gezien de enige die het statuut van loontrekkende (en de daarbij horende sociale bescherming) en dat van autonoom ondernemer, of 'vennoot'

van de onderneming, met elkaar combineert. Een coöperatie worden, biedt ook een garantie op financiële autonomie en dus onafhankelijkheid."

Algemene vergadering van 18 juni 2019

In 2016 publiceerde Sandrino Graceffa bij uitgeverij Repas het essay **"Het werk van de toekomst... Een alternatief voor de uberisatie van de economie"**. In het licht van de toenemende uberisatie van de arbeidsmarkt stelt hij in het werk concrete en stimulerende pistes voor die verder kijken dan het alternatief tussen werk als loontrekkende onder gezag en onzeker zelfstandig werk.

2019 – Het jaar van de verandering

Door de verandering van Smart tot coöperatie te verzekeren, heeft Sandrino Graceffa niet alleen een nieuwe strategie aan de gedeelde onderneming gegeven. Hij heeft ook een economisch onafhankelijk, duurzaam model van sociale verandering voorgesteld dat middelen genereert en waarin de werkende mens centraal staat.

Op minder dan vijf jaar tijd heeft er zich een kleine revolutie voorgedaan, een voorbeeld op het vlak van sociale innovatie, maar ook wat betreft het beheer van de verandering in de gedeelde onderneming. Als laatste uitdaging voor Smart zal hij de verandering en de continuïteit van het project in handen geven van een nieuw bestuurdersteam.

Maxime Dechesne
& Anne-Laure Desgris

De nieuwe gedelegeerd bestuurders

Een selectieprocedure in het teken van een duurzaam bestuur

Toen Sandrino Graceffa zijn vertrek net voor de zomer van 2019 aankondigde, stelde hij voor een comité op te richten met de bestuursleden van de verschillende juridische entiteiten die de groep Smart in België en in Frankrijk vormen. Het comité zou criteria uitwerken die in aanmerking genomen moesten worden om de continuïteit van het project te garanderen in het kader van de keuze van een nieuwe directie. Bovendien moest het nadenken over de beste manieren om aan die criteria te voldoen. Deze aanpak past binnen de ambitie van een goed bestuur en transparantie die de coöperatie zo hoog in het vaandel draagt.

Dit zijn de vier belangrijkste criteria die de keuze van een nieuwe directie hebben gestuurd:

EEN TANDEM AAN HET ROER

Omwille van historische en conjuncturele redenen zagen we de laatste vijf jaar een concentratie van de macht en verantwoordelijkheden bij één persoon. Dankzij de tweekoppige algemene directie kon de groep zich

van bij de start van haar geschiedenis al ontwikkelen, een praktijk die trouwens steeds meer voorkomt in de ondernemende sector. Voor Smart heeft dat type leiderschap tal van voordelen: een takenpakket in evenwicht, de diversiteit aan talenten, een gegarandeerd bestuur, aanvullende vaardigheden.

WAAROM ELDERS ZOEKEN WAT BINNEN HANDBEREIK LIGT?

Er werd voorrang gegeven aan een interne rekrutering. Naast de bevestigde ambitie om de continuïteit van het project te verzekeren, is die aanpak ook waardevol en motiverend voor de vaste personeelsleden. Bovendien is het makkelijker om de nieuwe functies te integreren aangezien het team al over de vereiste competenties beschikt. Zoals eerder aangegeven, zorgt ze eindelijk voor meer continuïteit in een context van verandering.

EEN BELGISCH-FRANSE CONTEXT

De Belgische en Franse teams van de groep werden in 2017 samengevoegd. Hoewel de economische kracht zich vandaag in België bevindt, is er veel groeipotentieel op het Franse grondgebied, rekening houdend met de grootte van het land en de recentste geschiedenis van het project. In die zin houdt het dus steek om te werken met twee mensen die de beide territoria door en door kennen.

GENDERGELIJKHEID

Wie duo zegt, kan vandaag niet om het begrip gendervertegenwoordiging heen. Voor een sociaal innovatieve, gedeelde onderneming als Smart die ijvert voor een sociale verandering, spreekt het dus voor zich dat de leiding van het project beide geslachten vertegenwoordigt.

De (dubbele) visie van het project

Zij, een Française, draagt de waarden van de coöperatie en een participatieve aanpak bijzonder hoog in het vaandel.

Hij, een Belg, staat al jaren aan het hoofd van alle teams die advies verlenen, de kerntaak van Smart.

Tijdens gesprekken maken ze elkaars zinnen af en het lijkt geen twijfel dat ze het huis en zijn project tot in de puntjes kennen.

Door voor twee personen binnen hun eigen structuur te kiezen, geven de raden van bestuur van Smart blijk van hun wil om de continuïteit van het project te handhaven en in de eerste plaats te werken aan de volgende punten:

- De ontwikkeling van nieuwe diensten
- De versterking van de participatieve aanpak in andere territoria
- De diversifiëring van de doelgroep
- De Europese ontwikkeling

Op 1 oktober worden de sleutels officieel overhandigd.

Gezien de ambitie om ervoor te zorgen dat het project ten gunste van onze vennoten en gebruikers evolueert, brengen de komende jaren vier belangrijke uitdagingen met zich mee, die tevens bovenaan de agenda van het nieuwe gedelegeerd bestuur staan :

DE DIENSTEN BLIJVEN ONTWIKKELEN

De gebruikers van de diensten van Smart zijn diverser dan ooit, zowel op sectoraal vlak als wat de vordering en ontwikkelingsfase van professionele projecten betreft.

Smart moet zich aan die diversiteit aanpassen, door de gebruiker centraal te plaatsen en haar diensten bij te sturen zodat ze zo goed mogelijk overeenstemmen met de ambities en behoeften van alle gebruikers. Ze moeten immers een beroep kunnen doen op diensten die aangepast zijn aan hun realiteit en economische behoeften. Om die diensten aan iedereen te kunnen blijven aanbieden, zonder inkomstencriterium en zonder beperking in de tijd (wat Smart uniek maakt), moeten de gedeelde diensten worden aangepast aan de evoluerende en uiteenlopende behoeften van de verschillende initiatiefnemers van projecten die zich tot Smart richten, zowel voor één dag als voor langere tijd. Het moet mogelijk zijn om bepaalde gebruikers autonomer te maken en hen meer gepersonaliseerde tools en gedeelde diensten ter beschikking te stellen, en dus over te gaan van een dienstverlening voor iedereen naar een dienstverlening op maat van elk individu!

DE PARTICIPATIE VERSTERKEN

Het initiatief 'Smart in Progress', dat in 2016 werd gelanceerd en toeliet de basisbeginselen van het coöperatieve project te bepalen, was een groot succes, zowel op het vlak van participatie als voor de globale herdefinitie van het Smart-project. Bovendien is gebleken dat het haalbaar is om een project en participatie te sturen door een grote groep (momenteel duizenden) vennoten samen te brengen. Naast het behoud van die sterke dynamiek zal het erop aankomen te tonen dat die participatie ook op grotere schaal ingang kan vinden. In dat opzicht werd er een eerste stap gezet in Frankrijk voor volgend jaar. De lessen die Smart daaruit zal trekken, zouden ervoor moeten zorgen dat de coöperatie haar participatieve aanpak in heel Europa kan ontplooiën, maar zich ook geleidelijk aan de nationale grenzen kan onttrekken. Het uiteindelijke streefdoel bestaat erin de vennoten van al onze Europese bureaus te laten samenwerken over thema's die hen allemaal aangaan.

DE DOELGROEP DIVERSIFIËREN

De ambitie om te veranderen met het oog op een nieuw sociaal model mag niet enkel voorbehouden zijn aan de socioprofessionele categorie die sommigen als de 'creative class' beschouwen. Smart moet haar ambitie dan ook waarmaken door het doelpubliek te diversifiëren. De coöperatie wil haar diensten immers ontwikkelen om de drempel nog verder te verlagen voor iedereen die er een professionele activiteit wil uitbouwen, ongeacht hun sociale en culturele achtergrond, door beter rekening te houden met de gevarieerde ervaring die buiten het klassieke opleidingstraject werd opgedaan.

Smart moet zich kenbaar maken bij alle lagen van de bevolking, zonder onderscheid. Zo wordt de diversiteit versterkt en verrijkt van een project dat universeel wil zijn, maar vooral in alle opzichten inclusief moet zijn.

SMART, EEN EUROPESE GROEP

Als Europese groep is Smart momenteel actief in ongeveer 40 steden in 9 landen. Als Smart de sociale verandering echt wil beïnvloeden en in de hand werken, moet de coöperatie immers op Europese schaal aanwezig zijn en zich blijven ontwikkelen. Smart moet groeien, want hoe meer gebruikers de coöperatie heeft, hoe positiever de effecten van de mutualisering zullen zijn: hoe groter de groep, hoe meer middelen er gedeeld kunnen worden, hoe meer er kan worden geïnvesteerd in de verbetering van de voorgestelde diensten en hoe makkelijker het zal worden om de risico's te delen. Dat is de logica van het solidaire herverdelingsproject waar we ons voor inzetten. De grootste uitdaging bestaat erin om te groeien zonder log te worden, menselijk te blijven op het vlak van imago en omvang, een zekere flexibiliteit te behouden en zin te blijven geven aan de democratische werking.

FOCUS

De gedeelde onderneming als project van sociale verandering

Als **project** streeft Smart **een model van sociale verandering na**. Die verandering gebeurt via de promotie en verspreiding van het model van de gedeelde onderneming als een nuttig antwoord op de sociaal-economische uitdagingen waar onze maatschappij, de arbeidsmarkt en de autonome werkers in het bijzonder voor staan.

De arbeidsmarkt gaat een verandering en ontwrichting door, wat dan weer vertaald wordt in een diepgaande wijziging van de verhoudingen die tot vandaag tussen werkgevers en werknemers golden. De relatie tussen loontrekkenden en werkgevers berustte op een duidelijke 'deal': de eersten boden trouw en werkkraft, en in ruil garandeerden de laatsten werkzekerheid en professionele vooruitzichten¹. Wie bedrijfsleider wilde worden, waagde zich dus aan het ondernemersavontuur.

De massale werkloosheid, de digitalisering van de economie, de mondialisering en andere factoren hebben geleid tot een wijziging van die werkrelatie. De spelregels zijn veranderd, de arbeidsverhouding is niet meer dezelfde (flexibiliteit, mobiliteit, telewerk, vakantie ...), de bronnen van de bezoldiging zijn complexer geworden, en werknemers veranderen meer van werk. Een loopbaan van 30 jaar binnen dezelfde onderneming is (bijna) niet meer aan de orde. Er wordt meer "per project" gewerkt en de fundamentele concepten van het arbeidsrecht, zoals hiërarchische ondergeschiktheid, zijn vandaag voer voor tal van debatten².

Als antwoord daarop dicht Smart een centrale rol toe aan de bekommernissen van haar autonome werkers die economische en sociale waarden creëren, zodat ze kunnen rekenen op een betere sociale bescherming en ze hun professioneel project in alle autonomie kunnen ontwikkelen. Smart biedt een universele dienst aan die elke vorm van economische activiteit kan (her)integreren in het systeem van loontrekkenden, dat veiligheid en bescherming biedt in een logica van herverdelende solidariteit.

In die zin vormt Smart een heus alternatief voor de zowat wereldwijde opkomst van onzekere arbeidsvormen (micro-entreprise in Frankrijk, mini-jobs in Duitsland, wet 'De Croo' in België enz.) of ondermijnende platformdiensten, die rendabiliteit belangrijker vinden dan alle andere criteria die bijvoorbeeld met arbeidsomstandigheden verband houden. De werker bij Smart zou gekwalificeerd kunnen worden als ondernemer-loontrekkende, omdat dat statuut toelaat om sociale bescherming en een echte dynamiek van ondernemerschap met elkaar te verzoenen.

In plaats van het ergste van beide statuten te nemen, halen we er dankzij de gedeelde onderneming³ het beste uit.

Zo zijn de uitdagingen makkelijk te bepalen: hoe bieden we aan die nieuwe categorie van autonome werkers de mogelijkheid om hun werk te organiseren, door de risico's en investeringen te minimaliseren en zich te verzekeren van een aanvaardbare

sociale bescherming die zelfs identiek is aan die van werknemers?

Door de behoeften te mutualiseren kan de gedeelde onderneming de beste oplossingen bepalen. Dankzij de gedeelde onderneming kunnen alle autonome werkers hun werk organiseren en een activiteit ontwikkelen terwijl de risico's beperkt blijven en ze een beroep kunnen doen op alle voordelen die de gedeelde onderneming hen kan bieden (een collectief kader, geldmiddelen, gedeelde ruimten, krachtige tools die weinig kosten ...).

Kortom, de gedeelde onderneming is er voor iedereen die ze nodig heeft, en niet voor de mensen die hopen er winst uit te halen op grond van hun investering. Er is wel winst, maar die wordt gewoon gecollectiviseerd binnen de onderneming.

¹ Barbara Garbarczyk, *L'entreprise partagée : une nouvelle forme de travail ?*, Analyse, SAW-B 2017.

² Meer hierover in volgend artikel uit Le Soir - <https://plus.lesoir.be/163604/article/2018-06-19/sandrino-graceffa-smart-nous-voulons-creer-un-salariat-post-subordination>

³ Nadège Lorquet, *Transformation des modes d'organisation du travail humain (1/2)*, Analyse, Smart 2018.

FOCUS Nieuwe diensten — nieuwe doelgroepen

Ze zijn journalist, filmmaker, consultant, muzikant of informaticus ... of ze geven yogales. Ze zijn ook platformwerkers, multi-ondernemers of gepensioneerden op zoek naar een inkomen. Ze zijn wat men noemt autonome werkers of sociale ondernemers, of nog 'freelancers'.

Ongeacht of het gaat om een occasionele activiteit of een duurzame onderneming, ze hebben besloten om zich te verenigen in een gedeelde onderneming met de juridische vorm van een coöperatieve vereniging met beperkte aansprakelijkheid en een sociaal oogmerk. Zo kunnen ze immers tools gebruiken om hun eigen economische activiteiten in alle autonomie te ontwikkelen en een inkomen onderhevig aan de sociale en fiscale bijdragen te verdienen.

WAAROM SPREKEN WE OVER NIEUWE DIENSTEN EN NIEUWE DOELGROEPEN?

In het begin (1998) wilde Smart oplossingen bieden aan werkers uit de artistieke sector om hun werk makkelijker te laten passen binnen een

wettelijk kader met een betere sociale zekerheid.

Het oorspronkelijke streefdoel is nog steeds hetzelfde: werkers maken gewag van hun behoeften en Smart is er om hen oplossingen te bieden. Wat wel anders is, is – enerzijds – een veranderende arbeidsmarkt, en – anderzijds – een toename en diversificatie van de tools en diensten die Smart heeft ontwikkeld en samen beheert met haar vennoten, die tevens ook eigenaar zijn van de gedeelde onderneming.

Intern spreken we over 'design van diensten'. In gewone taal wil dat zeggen dat Smart vandaag kan bogen op 20 jaar ervaring om een bijzonder uitgebreide groep autonome werkers en sociale ondernemers te begeleiden bij complexe en minder complexe projecten.

Gisteren gaf de kunstenaar zijn prestatie aan om niet te vervallen in 'zwart werk'. Vandaag ziet de ondernemer evenveel gevarieerde

als onverwachte deuren voor hem opengaan: de mogelijkheid op een contract van onbepaalde duur, ontwikkeling van een activiteit ingebed in de coöperatie in plaats van een eigen onderneming op te richten, de terbeschikkingstelling van financieringstools, hr-begeleiding ...

De autonome werker

De term 'autonome werker' wordt almaar meer gebruikt voor werkrachten die van hun knowhow willen leven zonder in ondergeschikte loondienst te moeten werken. Ze werken voor zichzelf en bieden hun producten en diensten aan klanten aan, in uiteenlopende sectoren, gaande van consultancy over ambachtelijke nijverheid, tuinaanleg en -onderhoud, opleiding of internetberoepen (om er maar een paar te noemen). Het begrip leunt vrij dicht aan bij freelancewerk of zelfstandige arbeid.¹

¹ Maud Grégoire, *Autonomie dans le travail et travailleur autonome, de quoi parle-t-on ?* Analyse, Smart 2017 – https://smartbe.be/wp-content/uploads/2017/12/13-17Autonomie_dans_le_travail-2.pdf

Contact voor de pers

Wie een interview wil organiseren, onze coworkingruimten wil bezoeken, foto's wil aanvragen of andere vragen heeft met het oog op een artikel of uitzending, kan terecht bij:

Virginie Moyersoën
Virginie.moyersoën@smart.coop
+32 478 920 719

Sandrino Graceffa's essay *Het werk van de toekomst... Een alternatief voor de uberisatie van de economie*, uitgeverij Repas, 2016, is uiteraard nog altijd beschikbaar. Aarzel dus zeker niet en vraag ernaar.

© Foto's: Joëlle Lê

Muurschildering in de Coenraetsstraat 62 te 1060 Brussel, van het collectief Farm Prod, uitgevoerd in juni 2019.

© Réalisations Farm Prod – Foto: Joëlle Lê